

Nr 23.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 maj 1913 kl. 9 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av de i 71 § riksdagsordningen omförmälda valmän och deras suppleanter.

Närvarande: Herrar Edén, Clason, Bellinder, Mannheimer*, K. J. Ekman*, Sehlin, Kjellén, Wavrinsky, von Mentzer, Skarstedt, greve A. Hamilton, Ericsson i Vallsta, Larsson i Säby, Nyström*, Magnusson i Tumhult, Larsson i Västerås, Jansson i Bråten, Räf, Waldén och Wallin.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 64, hava herrar *Kristensson* och *Persson* i Malmö hemställt, »att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda frågan om proportionellt valsätt för utseende av de 48 valmän, som omförmälas i § 71 i riksdagsordningen, jämte suppleanter, samt för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda».

Rörande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Inom Riksdagen har genom 1909 års grundlagsändring den proportionella valmetoden införts vid utskottsval. I anledning av ett av samma motionärer, som väckt den föreliggande motionen, framlagt förslag har konstitutionsutskottet i utlåtandet nr 9 vid innevarande riksdag tillstyrkt nämnda methods införande jämväl vid utseende av statsrevisorer,

*Utskottets
utlåtande.*

vilket även av Andra kammaren bifallits men avslagits av Första kammaren. I detta utlåtande har utskottet framhållit de skäl, som tala för användning av ifrågavarande valsätt vid tillsättning av sådana Riksdagens delegationer som hava en huvudsakligen förberedande eller kontrollerande uppgift.

När i nu förevarande motion föreslås, att jämväl de valmän, som jämlikt riksdagsordningen § 71 hava att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, skola tillsättas genom proportionella val, så innebär däremot detta förslag proportionalitetsprincipens införande på ett väsentligen annat område försåvitt frågan här klart gäller utövandet av en Riksdagens *beslutanderätt*. Ett bifall till motionen skulle alltså oemot-sägligt innebära, att Riksdagen funne sig kunna och böra använda proportionellt valsätt även vid utseende av delegerade, som hava att besluta å Riksdagens vägnar.

Det torde vara tydligt, att om så sker i fråga om *en* sådan delegation, yrkande med skäl kan framställas om proportionsvalens tillämpning även för andra delegationer med samma eller liknande natur. Grundlagarna omnämna ett flertal dylika nämnder, dels regelbundet återkommande — för utseende av justitieombudsman och hans efterträdare, för val av tryckfrihetskommitterade, för att döma, om högsta domstolens ledamöter gjort sig förtjänta att i sitt kall bibehållas — dels för extraordinära förhållanden — val av konung eller tronföljare och bestämmande av antalet samt valet av förmyndare för omyndig konung —. Ett beslut om proportionellt valsätt vid utseende av valmännen till banko- och riksgäldsfullmäktige har sålunda sina konsekvenser också för ifrågavarande nämnder.

Utskottet anser, att de skäl, som motionärerna anfört, icke äro tillräckliga för en dylik överflyttning av proportionsvalen till ett väsentligen nytt område inom Riksdagens arbete med därav följande konsekvenser.

Härtill kommer, att även om motionärernas förslag betraktas endast med hänsyn till dess omedelbara betydelse för utseende av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, dess verkningar skulle bliva väsentligt andra än de som hittills avsetts med proportionsval inom Riksdagen.

Motionärerna föreslå införandet av den proportionella metoden endast för utseende av *valmännen*, medan åter fullmäktige enligt deras förslag fortfarande skola av valmännen tillsättas genom majoritetsval. Den möjlighet för minoriteten att bliva representerad och göra sin mening gällande, som är huvudändamålet med det proportionella valsättet, skulle

alltså icke förefinnas vid själva fullmäktigevalet, ty den majoritet, som kunde bildas inom valnämnden, skulle fortfarande äga i sin hand att helt bestämma över valets utgång. Skulle åter ifrågasättas att införa proportionsval såväl till valnämnden som inom valnämnden vid utseende av fullmäktige, så skulle detta — fränsett principiella betänkligheter — stöta på stora praktiska svårigheter. För att nämnda metod skall komma till sin rätt, fordras det nämligen att det val, vid vilken den användes, avser ett flertal personer. Vid utseende av de i riksdagsordningen § 71 omnämnde fullmäktige tillsätts emellertid för närvarande icke mer än tvenne fullmäktige genom ett och samma val, emedan de fullmäktige äro indelade i grupper av två, som väljas för varje år. Denna anordning av valen, vilken tillkommit för att bättre trygga kontinuiteten inom fullmäktige, skulle tydligen icke kunna bibehållas, om man ville effektivt tillämpa den proportionella principen på dessa val.

Slutligen vill utskottet anmärka, att den följd av nuvarande valsätt, som enligt motionärernas motivering närmast givit anledning till deras förslag, ej heller genom detta förslag blir fullständigt undanröjd. Så som valmännen nu utses, kan det inträffa, att två hälfter av dem komma att stå emot varandra vid fullmäktigevalet, varvid den nödfallsutväg, som lottning innebär, måste tillgripas. Emellertid är det ej heller med den av motionärerna föreslagna metoden uteslutet, att lotten kan komma att fälla utslaget. Huru valmännen från de båda kamrarna komma att gruppera sig, beror, även om de utses genom proportionella val, tydligen på partiförhållandena inom kamrarna och förhållandet mellan de olika partierna, och det är utan tvivel tänkbart, att ett sådant läge kan uppstå även inom den proportionellt utsedda valnämnden, att valmännen dela sig på tvenne jämnstarka hälfter.

Utan att bestrida, att anmärkningar kunna göras mot den nuvarande ordningen för val till riksbanks- och riksgäldsfullmäktige, finner sig utskottet dock icke kunna tillstyrka bifall till motionen. Utskottet hemställer alltså,

att herrar Kristenssons och Perssons ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 maj 1913.

NILS EDÉN.

Reservationer:

av herr *Wavrinsky*;
av herrar *Larsson* i Vesterås, *Waldén* och *Wallin*, vilka ansett att
utskottet bort tillstyrka motionen.
